

5. Hafta

Tarihi Çevre Anlayışının Geçirdiği Evreler.

SAN322 TARİHİ ÇEVRE ARAŞTIRMALARI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

Tarihi Çevre Anlayışının Geçirdiği Evreler

II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı sonuçları neticesinde, Avrupa'da koruma düşüncesi, 1945'ten sonra hız kazanmıştır. Tarihi kentlerin geçirdiği bozulmalara ve kayıplara karşı bilinçlenen kamuoyu, bu duruma çözüm aramaya başlamıştır. Venedik'te 1964 yılı Mayıs ayında toplanan II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nde gündeme getirilen endişeler ve alınan olumlu kararlar neticesinde, toplantı sonunda, görüşmelerin sonuçlarını içeren Venedik Tüzüğü'nün 1. Maddesinde "tarihi anıt" kavramı kentsel ve kırsal yerleşimleri de içine alacak şekilde tanımlanmıştır.

Bu karar, koruma alanında tarihi bir adımdır. Venedik Tüzüğü bir çok ülke tarafından benimsenmiş ve yasal düzenlemeler tüzük kararlarına uygun şekilde uyarlanarak tarihi çevre korumanın yasal zemini oluşturulmuştur.

SAN322 TARİHİ ÇEVRE ARAŞTIRMALARI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

Ülkemizde de Venedik Tüzüğü, dönemin koruma uygulamalarına yön veren bilimsel kuruluş olan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) tarafından benimsenmiş fakat alınan kararları uygulamaya koymak mümkün olamamıştır. O dönemde ülkemizde mevcut olan yasa şehirlerdeki kültür varlıklarını tek tek tescil ederek koruma altına alma esasına dayanıyordu. Bu sebeple sadece tarihi ve sanat değeri olan önemli yapılar belirlenip tescil ediliyor; kent dokusunun çoğunluğu oluşturan diğer nitelikteki yapılar koruma kapsamı dışında kalıyordu.

Bu durum sonucunda tarihi bir sokağı, mahalleyi korumak mümkün olamıyordu. Bunun neticesinde kırsal ve kentsel sit olan tarihi çevrelerin korunmasına geç kalınmış, gereken düzenlemeler yapılamadığı için koruma amacına hizmet etmeyen imar planları sonucu tarihi kentler büyük zararlar görmüştür.

SAN322 TARİHİ ÇEVRE ARAŞTIRMALARI
DR. ÖĞR. ÜYESİ R.İSTEM BOZER

Tarihi çevreyi bir bütün olarak kapsayan yasal düzenlemeler ülkemizde ancak 1970'lerde oluşturulabilmiştir. Akademik yayınlar, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun kararları, UNESCO, ICOMOS, Avrupa Konseyi gibi kurum ve kuruluşların çalışmaları kamuoyunun bilinçlenmesinde önemli etkilere sahiptir. Bu durum neticesinde 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu 1973 yılında çıkarılmıştır. Bu kanun sayesinde tarihi çevreler bir bütün olarak tescil edilip koruma altına alınabilmişlerdir.

Antalya, Antakya, Bursa, Edirne, Konya, Kula, Kütahya, Muğla, Tarsus, Urfa gibi tarihi kentlerin korunabilmesi için sit ilanı kararları bu yasa sayesinde alınabilmiştir. Fakat yasal koruma yeterli olmamıştır. Gerekli teknik ve finansal desteğin sağlanamaması, imar politikaları sonucu halkın sit kararlarına tepkisi ve politik baskılar sonucu sit sınırları daraltılmış; hedeflenen bütünlük koruma gerçekleşmemiştir.

SAN322 TARİHİ ÇEVRE ARAŞTIRMALARI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RİSREM BOZER

1975 yılında Avrupa'da Mimari Miras Yılı ilan edilmesiyle birlikte yayınlanan Amsterdam Bildirgesi, yerel yönetim, merkezi hükümet ve halkın katılımı bileşenleri ile meydana gelen "bütünleşik koruma" kavramını merkeze almış ve bunun için gerekli çalışmaları tanımlamaya başlamıştır. Bu yaklaşım 1976 yılında Nairobi'de UNESCO toplantısında da gündeme gelmiş ve "Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerinde Konusunda Tavsiyeler" başlığıyla toplantı sonunda karara bağlanarak üye ülkeler tarafından benimsenmiştir.